

UNIUNEA EUROPEANĂ

Programul Operațional Capacitate Administrativă
Competența face diferența!

Instrumente Structurale
2014-2020

MODEL DE PROCEDURI DE ASISTENȚĂ ȘI SOLUȚIONARE ADMINISTRATIVĂ A PLÂNGERILOR CETĂȚENILOR CU PRIVIRE LA ABUZURI ȘI NEREGULI PENTRU O AUTORITATE DIN SISTEMUL JUDICIAR

1

PROCEDURA PRIVIND RAPORTURILE DINTRE AGENTUL CONSTATATOR ȘI PERSOANELE IMPLICATE ÎN ACTE DE VIOLENȚĂ DOMESTICĂ

*- în vederea aplicării cât mai eficiente a procedurii
administrative necontencioase cu privire la emiterea
ordinului de protecție provizoriu -*

Acest material a fost realizat de Transparency International România în cadrul proiectului „Servicii de consiliere juridică pentru victime ale unor abuzuri sau nereguli din administrație și justiție”, cod MySMIS 111830 /cod proiect: SIPOCA 377

Autori:

Bogdan Dima, Lector universitar, Dr.

Carmen Achimescu, Asistent universitar, Dr.

Elena-Mihaela Fodor, Conferențiar universitar, Dr.

CUPRINS

REZUMAT	3
I. REGIMUL JURIDIC APLICABIL ORDINULUI DE PROTECȚIE PROVIZORIU	6
1.1. Procedură administrativă necontencioasă.....	6
1.2. Cum este definită violența domestică	9
1.3. Cine beneficiază de protecție în regim de urgență	10
1.4. În ce condiții se emite ordinul provizoriu de protecție.....	10
1.5. Ce măsuri pot fi adoptate prin ordinul de protecție provizoriu.....	11
1.6. Confirmarea și contestarea ordinului de protecție provizoriu.....	11
1.6.1. Etapa confirmării ordinului de protecție provizoriu	12
1.6.2. Etapa contestării ordinului de protecție provizoriu.....	12
II. PROCEDURA PRIVIND RAPORTURILE DINTRE AGENTUL CONSTATATOR ȘI PERSOANELE IMPLICATE ÎN ACTE DE VIOLENȚĂ DOMESTICĂ	14
2.1. Cine, cum și pe cine sesizează	14
2.2. Atribuțiile agenților de poliție atunci când intervin în temeiul Legii nr. 217/2003	15
2.3. Mijloace specifice de obținere a probelor conform Legii nr. 217/2003	16
2.4. Măsurile pe care le pot lua agenții de poliție în momentul intervenției.....	17
2.4.1. Interacțiunea cu victima	19
2.4.2. Interacțiunea cu agresorul.....	21
2.4.3. Interacțiunea cu alte persoane prezente la locul faptei	23
III. ACTE NORMATIVE RELEVANTE.....	24

UNIUNEA EUROPEANĂ

Programul Operațional Capacitate Administrativă
Competența face diferența!

Instrumente Structurale
2014-2020

REZUMAT

Fenomenul violenței domestice are cauze complexe și penetrează toate mediile socio-economice¹. Ca atare, din cauza relevanței sale sociale și a pericolelor aferente pe care le presupune, acest fenomen a primit o atenție sporită, inclusiv din perspectivă normativă, la nivel internațional, regional și local.

În cadrul Consiliului Europei, a fost adoptată Convenția de la Istanbul privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (11 mai 2011).

În ceea ce privește România, atât statisticile identificate în cercetarea întreprinsă, precum și discuțiile cu reprezentanții unor organizații neguvernamentale interesate de acest fenomen, respectiv cu procurori și judecători care au avut de soluționat cereri privind violența domestică denotă faptul că, deși există o legislație la nivel primar, secundar și terțiar suficient de bine redactată, nu există și o judicioasă înțelegere a acesteia, respectiv o disponibilitate de a fi aplicată.

Aceeași concluzie rezultă și din Decizia Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) *Bălșan c. România* (2017), în care statul român a fost condamnat pentru modul în care plângerile victimelor violențelor domestice erau desconsiderate de către autoritățile statului, constatând totodată că violența în familie suferită de femei poate fi privită ca violență bazată pe gen, fapt care reprezintă o formă de discriminare împotriva femeilor. CEDO a subliniat faptul că România dispune de legislație și își afirmă intenția de a preveni și combate violența în familie, dar că în practică se constată o lipsă generală de reacție a autorităților și o impunitate *de facto* a agresorilor.

¹ Conform statisticilor Inspectoratului General al Poliției Române (IGPR), din 2017 până în prezent există o tendință de creștere a numărului de cazuri de violență domestică semnalate autorităților. Reacția autorităților este mult mai energică, numărul de ordine de protecție emise în 2018 fiind de peste 4 ori mai mare ca în urmă cu 3 ani. Vezi informațiile disponibile online: <https://www.politiaromana.ro/ro/stiri/arunci-cu-umbra-flashmob-pentru-prevenirea-violentei-domestice> - 35.000 de cazuri de violențe între membrii familiei semnalate în anul 2018, aproape de două ori mai multe decât în 2016. De menționat și faptul că peste 70% dintre victime sunt femei. De asemenea, vezi și statistica pe județe publicată pe site-ul Asociației Transcena - <https://transcena.ro/monitorizare-si-advocacy-monitorizarea-ordinului-de-protectie/#>.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Programul Operațional Capacitate Administrativă
Competența face diferența!

Instrumente Structurale
2014-2020

În România, legea cadru în materie este Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, relativ recent modificată, în 2018, prin Legea nr. 174/2018.

Printre cele mai importante modificări aduse în 2018 s-a numărat și reglementarea detaliată a **ordinului de protecție provizoriu**. Spre deosebire de ordinul de protecție solicitat direct instanței de judecată, ordinul de protecție provizoriu este emis de către „*polițiștii care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, constată că există un risc iminent ca viața, integritatea fizică ori libertatea unei persoane să fie pusă în pericol printr-un act de violență domestică, în scopul diminuării acestui risc*” (art. 22¹ din Legea nr. 217/2003).

Așa cum este reglementat la ora actuală, ordinul de protecție provizoriu are atât un scop preventiv, urmărind să protejeze mai eficient și complet victima violenței domestice, cât și un scop educativ, urmărind să informeze victima și agresorul de urmările pe care actele lor le pot avea.

Natura juridică a acestui ordin de protecție provizoriu este de **act administrativ individual**, emis de o autoritate a statului, în regim de putere publică și în urma unei proceduri administrative speciale, fiind supus unor proceduri ulterioare de confirmare și contestare ce implică instituții și proceduri judiciare (la nivel de procuror, respectiv de instanță de judecată).

Pentru a pune în aplicare dispozițiile legale privind modalitatea de gestionare de către polițiști a cazurilor de violență domestică, în special cu privire la emiterea ordinului de protecție provizoriu, a fost adoptat Ordinul comun al Ministrului Afacerilor Interne și al Ministrului Muncii și Justiției Sociale nr. 146/2578/2018.

Acest Ordin detaliază patru aspecte de procedură administrativă:

- procedura de intervenție a polițiștilor în cazurile de violență domestică și de cooperare cu celelalte instituții cu atribuții în prevenirea și combaterea violenței domestice;
- metodologia de utilizare a formularului de evaluare a riscului;
- procedura de emitere a ordinului de protecție provizoriu;
- procedura de punere în executare a ordinului de protecție provizoriu.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Programul Operațional Capacitate Administrativă
Competența face diferența!

Instrumente Structurale
2014-2020

- **Având în vedere** realitatea socială care indică atât o creștere, cât și o diversificare a fenomenului violenței în familie în România, precum și faptul că mecanismele legale și administrative de luptă împotriva acestui fenomen social negativ sunt relativ noi și nu au fost aplicate suficient timp încât să construiască o practică instituțională constantă și coerentă,

- **Evidențiind** faptul că la nivelul practicii instituționale persistă o confuzie între procedura administrativă specială de emitere a unui ordin de protecție provizoriu și procedura penală privind activitatea de cercetare și culegere de probe pentru infracțiuni ce pot rezulta din, dar nu se confundă cu violență domestică (lovire și alte violențe, hărțuire, șantaj, amenințare etc.),

- **Tinând cont** de faptul că în cadrul acestui Proiect sunt vizate aspecte care urmăresc eficientizarea serviciilor de consiliere juridică pentru victime ale unor abuzuri sau nereguli din administrație și justiție, în **considerarea** obiectivului asumat prin activitatea 7.2. din Proiect, care presupune elaborarea unor modele de procedură de asistență și soluționare administrativă a plângerilor, în **dezvoltarea** procedurilor reglementate deja prin Legea nr. 217/2003 și prin Ordinul comun nr. 146/2578/2018,

Am construit o serie de propuneri de eficientizare a activității polițiștilor în raporturile cu persoanele implicate în acte de violență domestică, având următoarele trei obiective:

(i) o mai bună protejare a victimei violenței în familie și a copiilor minori ai acesteia, dacă aceștia există,

(ii) creșterea gradului de obiectivitate în culegerea de probe și informații necesare în vederea evaluării corecte a situației de fapt de către agenții de poliție,

(iii) informarea completă și coerentă a victimei și a agresorului cu privire la consecințele de fapt și de drept pe care le presupun emiterea unui ordin de protecție provizoriu.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Programul Operațional Capacitate Administrativă
Competența face diferența!

Instrumente Structurale
2014-2020

I. REGIMUL JURIDIC APLICABIL ORDINULUI DE PROTECȚIE PROVIZORIU

1.1. Procedură administrativă necontencioasă

Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice reglementează, printre diverse alte măsuri de natură administrativă, două instrumente juridice de protejare a victimei violenței domestice:

- i. ordinul de protecție provizoriu, emis de către polițiștii care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, constată că există un risc iminent ca viața, integritatea fizică ori libertatea unei persoane să fie pusă în pericol printr-un act de violență domestică, în scopul diminuării acestui risc (art. 22¹-22¹⁰)
- ii. ordinul de protecție, emis de instanța de judecată, la cererea persoanei a cărei viață, integritate fizică sau psihică ori libertate sunt puse în pericol printr-un act de violență din partea unui membru al familiei, în scopul înlăturării stării de pericol (art. 23-35).
 - o Cererea poate fi formulată în numele victimei și de reprezentatul legal sau de procuror, reprezentantul autorității sau structurii competente, la nivelul unității administrativ-teritoriale, cu atribuții în materia protecției victimelor violenței domestice ori de reprezentantul oricărui dintre furnizorii de servicii sociale în domeniul prevenirii și combaterii violenței domestice, acreditați conform legii, cu acordul victimei .

În acest document ne vom rezuma doar la **regimul juridic al ordinului de protecție provizoriu emis de agenții de poliție**, întrucât acesta presupune o procedură administrativă specială, necontencioasă, de natură să ofere o protecție eficientă victimei violenței domestice.

Astfel, esențial cu privire la regimul juridic ordinului de protecție provizoriu este faptul că acesta este un act administrativ individual, emis în temeiul unei proceduri administrative speciale, de către agenții de poliție. Acest ordin este confirmat și/sau contestat conform unor reguli speciale prevăzute în Legea nr. 217/2003 de către procuror, respectiv de judecătoria competentă în a cărei rază teritorială a fost emis ordinul de protecție provizoriu.

Cu privire la această chestiune merită reținut faptul că, în practică, **s-a constatat că intervenția poliției în regim de urgență este soluția cea mai potrivită pentru**

gestionarea unui act de violență domestică, din mai multe motive:

- ordinele de protecție provizorii sunt emise în regim de urgență de către poliție astfel încât permit o reacție imediată în caz de violență domestică, fără a impune victimei eforturi sau cheltuieli pe care nu le-ar putea face/sușține sau care ar fi de natură să o descurajeze să solicite sprijinul autorităților.
- urgența intervenției presupune interacțiunea imediată a polițiștilor cu persoanele implicate, fiind de natură să garanteze corectitudinea deciziei de a emite sau nu ordinele de protecție provizorii

Merită sesizat faptul că, deși reglementarea ordinului de protecție provizoriu este ghidată de reguli de drept administrativ și procesual administrativ, procedurile privind emiterea, confirmarea și contestarea sunt realizate de agenți de poliție, procurori, respectiv judecători, deci de autorități care sunt familiarizate cu normele de drept penal și de procedură penală sau procedură civilă, și mai puțin cu normele de drept administrativ și de procedură administrativă.

Din acest motiv, în practica instituțională au apărut mai multe situații care denotă că autoritățile cu atribuții în domeniu nu stăpânesc în mod judicios această nouă instituție juridică (de ex., procurorii infirmă ordinele de protecție provizorii emise de polițiști pentru că nu regăsesc suficiente probe pentru a demara o cercetare penală cu privire la infracțiuni prevăzute în Codul penal sau pentru că lipsește plângerea prealabilă a victimei conform Codului penal și a Codului de procedură penală).

Așa cum a rezultat și din analiza noastră și interviurile de cercetare pe care le-am condus în vederea redactării prezentului document, tendința agenților de poliție, a procurorilor și a judecătorilor sesizați cu o faptă de violență în familie pentru care s-a dispus emiterea unui ordin de protecție provizoriu este să evite procedura specială prevăzută în Legea nr. 217/2003 și să fie tentați să constituie probe exclusiv conform normelor prevăzute în Codul de procedură penală și cu privire la diverse infracțiuni prevăzute în Codul penal (amenințare, lovire și alte violențe, șantaj, hărțuire etc.).

Or, din analiza sistematică a dispozițiilor Legii nr. 217/2003 rezultă că legiuitorul a operat o distincție clară între:

- i. regimul juridic pentru emiterea ordinului de protecție provizoriu atunci când actele de violență domestică nu fac obiectul cercetării sub aspectul săvârșirii unor infracțiuni

○ În acest caz, Legea nr. 217/2003 prevede că ordinul de protecție provizoriu poate fi emis în momentul în care agenții de poliție constată că există un risc iminent ca viața,

integritatea fizică ori libertatea unei persoane să fie pusă în pericol printr-un act de violență domestică

- Riscul iminent se apreciază de polițist ca urmare a evaluării situației de fapt. Situația de fapt se constată conform unor proceduri de verificare speciale, prevăzute în Legea nr. 217/2003 și detaliate în Ordinul nr. 146/2578/2018 (vom reveni la aceste proceduri la pct. II)

- ii. regimul juridic pentru cercetarea infracțiunilor atunci când actele de violență domestică fac obiectul cercetării sub aspectul săvârșirii unor fapte care intră sub incidența prevederilor art. 199 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal.
- Doar în acest ultim caz, în mod expres, Legea nr. 217/2003 prevede că probele trebuie să fie strânse de agenții de poliție potrivit prevederilor Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, cu modificările și completările ulterioare.

Această distincție apare și atunci când este reglementată de Legea nr. 217/2003 înaintarea ordinului de protecție provizoriu parchetului competent. Astfel, fie respectivul ordin este înaintat fie doar însoțit de formularul de evaluare a riscului și de mijloacele de probă obținute potrivit prevederilor din Legea nr. 217/2003, fie însoțit și de mijloacele de probă strânse potrivit prevederilor Codului de procedură penală, cu modificările și completările ulterioare. În primul caz, tendința este de a solicita agentului constator documente și mijloace probatorii suplimentare pentru a construi un dosar de natură penală împotriva agresorului.

Or, o asemenea practică nu ține cont de faptul că **ordinul de protecție provizoriu este un act administrativ al cărui scop principal nu este de a servi ca mijloc probator într-un proces penal sau civil, ci de a proteja victima violenței domestice** într-o situație în care există un risc iminent de a pune în pericol viața, integritatea fizică ori libertatea unei persoane.

Un ultim argument cu privire la faptul că procedura de emitere de către agentul de poliție a unui ordin de protecție provizoriu este o procedură administrativă necontencioasă specială este și faptul că, în temeiul art. 22¹⁰ din Legea nr. 217/2003, a fost emis Ordinul comun al Ministrului Afacerilor Interne și al Ministrului Muncii și Justiției Sociale nr. 146/2578/2018, ordin care detaliază patru aspecte de procedură administrativă:

UNIUNEA EUROPEANĂ

Programul Operațional Capacitate Administrativă
Competența face diferența!

Instrumente Structurale
2014-2020

- procedura de intervenție a polițiștilor în cazurile de violență domestică și de cooperare cu celelalte instituții cu atribuții în prevenirea și combaterea violenței domestice;
- metodologia de utilizare a formularului de evaluare a riscului;
- procedura de emitere a ordinului de protecție provizoriu;
- procedura de punere în executare a ordinului de protecție provizoriu.

În acest document, nu ne vom referi la aspectele care țin de raportul dintre procuror și agentul de poliție care a emis un ordin de protecție provizoriu. **Ne vom axa exclusiv pe raporturile dintre agentul de poliție și persoanele implicate direct sau indirect într-o faptă de violență domestică.**

I.2. Cum este definită violența domestică

Violența domestică, definită în sens larg în art. 3 din Legea 217/2003, *reprezintă orice inacțiune sau acțiune intenționată de violență fizică, sexuală, psihologică, economică, socială sau spirituală care se produce în mediul familial sau domestic ori între soți sau foști soți, precum și între actuali sau foști parteneri, indiferent dacă agresorul locuiește sau a locuit împreună cu victima*

- Legea definește diversele forme de violență domestică (verbală, psihologică, fizică, sexuală, economică, socială și spirituală)
- Legea definește mediul familial și domestic într-un sens larg, noțiunea de familie incluzând:
 - ascendenții și descendenții, frații și surorile, soții și copiii acestora, precum și persoanele devenite rude prin adopție, potrivit legii;
 - soțul/soția și/sau fostul soț/fosta soție; frații, părinții și copiii din alte relații ai soțului/soției sau ai fostului soț/fostei soții;
 - persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelor dintre soți sau dintre părinți și copii, actuali sau foști parteneri, indiferent dacă acestea au locuit sau nu cu agresorul, ascendenții și descendenții partenerei/partenerului, precum și frații și surorile acestora;
 - tutorele sau altă persoană care exercită în fapt ori în drept drepturile față de persoana copilului;
 - reprezentantul legal sau altă persoană care îngrijește persoana cu boală psihică, dizabilitate intelectuală ori handicap fizic, cu excepția celor care îndeplinesc aceste atribuții în exercitarea sarcinilor profesionale.

1.3. Cine beneficiază de protecție în regim de urgență

Prin victimă se înțelege persoana fizică supusă uneia sau mai multor forme de violență domestică, inclusiv copiii martori la aceste forme de violență (Art. 4 Lege 217/2003).

- Conform Ordinului 146/2578/2018, pot fi protejate nu doar victimele care au suferit deja acte de violență domestică, ci și cele potențiale, dacă se dovedește un risc iminent la adresa vieții și integrității lor fizice.
- Nu contează dacă victima este proprietarul sau locuiește cu titlu permanent în reședința comună, agresorul putând fi evacuat temporar din propria reședință sau propriul domiciliu pentru a proteja victima
- Victima poate beneficia de protecție inclusiv la o reședință temporară (de exemplu într-un centru de primire sau oriunde aceasta hotărăște să locuiască)

1.4. În ce condiții se emite ordinul provizoriu de protecție

Ordinul de protecție provizoriu se emite de către polițiștii care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, constată că există un **risc iminent ca viața, integritatea fizică ori libertatea unei persoane să fie pusă în pericol** printr-un act de violență domestică, în scopul diminuării acestui risc (art. 22 Legea 217/2003 și art. 7 Ordin 146/2578/2018, s.n)

Sintagma **risc iminent** acoperă orice situație de violență domestică ce poate degenera rapid, astfel încât să aduce atingere vieții integrității fizice sau libertății victimei, sau care a afectat deja viața, integritatea fizică sau libertatea victimei și riscă să se reproducă în viitorul imediat.

- Ordinul 146/2578/2018 include în anexă un **formular tipizat** ce conține criterii clare pentru evaluarea riscului, marja de apreciere a polițistului fiind relativ redusă, dar nicidecum inexistentă.
- NU este obligatoriu ca riscul să fie deosebit de grav.
- NU este obligatoriu ca autorul să fi comis deja acte de violență.

IMPORTANT!

- Ordinul provizoriu de protecție este esențialmente un **instrument de prevenție**. Acesta garantează siguranța persoanei fără a impune dovada răspunderii penale a agresorului cu privire la precedente incidente sau amenințări cu violența.
- S-a observat în practică o anumită reticență a polițistului, obișnuit cu cadrul procedural penal, în a utiliza unele dintre mijloacele de probă susmenționate. Trebuie evidențiat faptul că emiterea unui ordin provizoriu de protecție se încadrează într-un **cadru procedural civil**, fiind vorba despre emiterea unui act administrativ individual.

1.5. Ce măsuri pot fi adoptate prin ordinul de protecție provizoriu

Ordinul 146/2578/2018 prevede expres măsurile care pot fi adoptate prin ordinul de protecție provizoriu. În prezent, trei dintre aceste măsuri pot fi adoptate, împreună sau separat:

- evacuarea temporară a agresorului din locuința comună, indiferent dacă acesta este titularul dreptului de proprietate
- reintegrarea victimei și, după caz, a copiilor în locuința comună
- obligarea agresorului la păstrarea unei distanțe minime determinate față de victimă, față de membrii familiei acesteia, astfel cum sunt definiți potrivit prevederilor ori față de reședința, locul de muncă sau unitatea de învățământ a persoanei protejate.

1.6. Confirmarea și contestarea ordinului de protecție provizoriu

În Legea nr. 271/2003 se prevăd două etape ulterioare emiterii ordinului de protecție, care implică atribuții exercitate de organe din sfera autorității judecătorești.

1.6.1. Etapa confirmării ordinului de protecție provizoriu

Unitatea de poliție din care face parte agentul de poliție care a emis ordinul de protecție provizoriu trimite acest ordin parchetului de pe lângă judecătoria competentă în a cărei rază teritorială a fost emis, pentru confirmare. Termenul de trimitere este de 24 de ore de la data emiterii.

Două soluții sunt posibile:

- fie procurorul decide menținerea măsurilor de protecție dispuse de organul de poliție în termen de 48 de ore de la emiterea ordinului de protecție provizoriu.
 - Actul prin care procurorul confirmă menținerea măsurilor de protecție dispuse de organul de poliție este rezoluție cu caracter administrativ. Rezoluția se aplică pe exemplarul original al ordinului de protecție provizoriu.
 - În cazul în care procurorul a confirmat menținerea măsurilor de protecție dispuse prin ordinul de protecție provizoriu, procurorul înaintează ordinul de protecție provizoriu, însoțit de documentele care au stat la baza emiterii și confirmării acestuia, judecătoriei competente în a cărei rază teritorială a fost emis, însoțit de o cerere pentru emiterea ordinului de protecție. Modelul de cerere pentru emiterea unui ordin de protecție este prevăzută în anexa la Legea nr. 217/2003.
- fie procurorul decide că nu mai este necesară menținerea măsurilor de protecție dispuse, prin ordinul de protecție provizoriu. În acest caz, procurorul dispune motivat încetarea măsurilor de protecție, cu menționarea momentului de la care acestea încetează.
 - Legea nr. 217/2003 nu prevede care este actul prin care procurorul dispune încetarea măsurilor de protecție. În opinia noastră trebuie să fie tot rezoluție motivată (practic, ne aflăm într-o procedură administrativă specială).
 - Încetarea măsurilor de protecție îndată unității de poliție care a înaintat ordinul de protecție provizoriu, care ia măsuri pentru informarea imediată a persoanelor ce făceau obiectul acestuia.

1.6.2. Etapa contestării ordinului de protecție provizoriu

Art. 22⁸ din Legea nr. 217/2003 prevede că ordinul de protecție provizoriu poate fi contestat la instanța de judecată competentă potrivit prevederilor art. 22⁷ alin. 1, în termen de 48 de ore de la comunicare.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Programul Operațional Capacitate Administrativă
Competența face diferența!

Instrumente Structurale
2014-2020

Art. 22⁷ alin. 1 prevede că ordinul de protecție provizoriu se înaintează de către unitatea de poliție din care face parte polițistul care l-a emis, pentru confirmare, parchetului de pe lângă judecătoria competentă în a cărei rază teritorială a fost emis, în termen de 24 de ore de la data emiterii.

De asemenea, art. 22³ lit. h din Legea nr. 217/2003 prevede faptul că ordinul de protecție provizoriu va cuprinde dreptul de a contesta ordinul de protecție provizoriu, termenul de exercitare a acestui drept și instanța la care se poate depune contestația. În Ordinul nr. 146/2578/2018 se prevede în Anexa nr. 6 (Modelul declarației date de agresor, autor al actului de violență domestică) faptul că agresorului i se comunică de agentul de poliție că are dreptul de a contesta ordinul de protecție provizoriu la judecătoria competentă în a cărei rază teritorială acesta a fost emis, în termen de 48 de ore de la comunicare.

Așadar, se observă din analiza sistematică a celor două dispoziții că acestea sunt neclare și imprecise, putând genera impredictibilitate în aplicare. *De lege ferenda* trebuie precizat expres cine poate formula contestație în temeiul art. 22⁸ din Legea nr. 217/2003. Din formularea actuală nu rezultă cu claritate dacă titularul acțiunii în contestarea ordinului de protecție provizoriu este procurorul căruia i s-a comunicat ordinul pentru confirmare, agresorul împotriva căruia a fost emis ordinul, însăși victima violenței domestice sau toți acești subiecți de drept în mod egal.

Totodată, facem precizarea că procedura judiciară a contestației ordinului de protecție provizoriu nu trebuie confundată cu procedura judiciară prin care se solicită instanței emiterea unui ordin de protecție. În primul caz, contestația se soluționează în regim de urgență, dar nu mai târziu de data la care expiră termenul pentru care a fost emis ordinul de protecție provizoriu, în camera de consiliu, cu citarea organului constator. De asemenea, hotărârea prin care se soluționează contestația este definitivă.

II. PROCEDURA PRIVIND RAPORTURILE DINTRE AGENTUL CONSTATATOR ȘI PERSOANELE IMPLICATE ÎN ACTE DE VIOLENȚĂ DOMESTICĂ

2.1. Cine, cum și pe cine sesizează

- **Oricine** poate sesiza poliția cu privire la existența unui caz de violență domestică. Sesizările pot fi făcute:
 - prin Sistemul național unic pentru apeluri de urgență (112);
 - în scris sau oral, direct ori telefonic la sediul unităților de poliție de către persoanele implicate în actele de violență domestică, de către persoanele care au asistat la producerea actelor de violență domestică sau de către alte persoane;
 - din oficiu (autosesizare).

ATENȚIE!

În cazul în care sesizarea este făcută în scris sau oral, direct ori telefonic la sediul unităților de poliție, polițistul care preia sesizarea va gestiona intervenția și emiterea ordinului de protecție provizoriu, **indiferent dacă victima reclamă sau nu săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală.**

IMPORTANT!

- NU este nevoie de o solicitare expresă din partea victimei sau a altei persoane pentru emiterea unui ordin de protecție provizoriu.
 - Agentul de poliție are **obligația** de a verifica dacă sunt îndeplinite criteriile legale pentru adoptarea acestuia.
- În situația în care polițistul constată îndeplinirea criteriilor legale pentru emiterea ordinului de protecție provizoriu, victima are dreptul să se opună emiterii unui ordin provizoriu de protecție, împiedicând astfel adoptarea acestei măsuri.
- În situația în care agentul de poliție constată că nu sunt îndeplinite criteriile legale, dar victima dorește totuși să beneficieze de un ordin de protecție, agentul de poliție o va informa pe victimă că se poate adresa instanței cu o

cerere de emitere a unui ordin de protecție și îi pune la dispoziție modelul de cerere prevăzut în Anexa de la Legea nr. 217/2003.

- Deși terții nu pot solicita ordine de protecție provizorii, în beneficiul victimei, rolul acestora este important în contactarea organelor de poliție și semnalarea cazurilor de violență.

2.2. Atribuțiile agenților de poliție atunci când intervin în temeiul Legii nr. 217/2003

- Atribuția de a pătrunde în domiciliul sau reședința oricărei persoane fizice, fără acordul acesteia, precum și în sediul oricărei persoane juridice, **fără acordul reprezentantului legal al acesteia**, dacă **sesizarea indică în mod expres** că actele de violență domestică **au loc sau au avut loc în spațiile respective**.
- Atribuția de a folosi forța și mijloacele din dotare, **în mod adecvat și proporțional**, pentru a pătrunde în spațiile unde au avut loc sau au loc actele de violență domestică
- Atribuția de a **înregistra acțiunile (inclusiv acțiunile de pătrundere) în spațiile unde au avut loc sau au loc actele de violență domestică**, utilizând mijloacele audiovideo sau foto din dotare, fără consimțământul persoanelor
 - înregistrările sau fotografiile constituie probe și urmează regimul probelor prevăzute de Codul de procedură civilă sau de Codul de procedură penală
- Atribuția de a **solicita sprijin din partea altor efective din dispozitivele de ordine și siguranță publică** în situațiile în care, în funcție de evoluția stării conflictuale, nu se poate asigura desfășurarea în condiții de siguranță a procedurii de evaluare a riscului și de emitere a ordinului de protecție provizoriu.

ATENȚIE!

NU ESTE NECESAR SĂ FIE EMIS UN MANDAT DE PERCHEZIȚIE DOMICILIARĂ DE CĂTRE JUDECĂTORUL DE DREPTURI ȘI LIBERTĂȚI PENTRU CA AGENTUL DE POLIȚIE SĂ POATĂ INTERVENI ÎN SITUAȚII DE VIOLENȚĂ DOMESTICĂ.

SINGURA CONDIȚIE CARE TREBUIE ÎNDEPLINITĂ ESTE CA ÎN SESIZARE SĂ FIE PREVĂZUT EXPRES ADRESA UNDE AU AVUT SAU AU LOC ACTELE DE VIOLENȚĂ DOMESTICĂ.

2.3. Mijloace specifice de obținere a probelor conform Legii nr. 217/2003

- constatarea prin propriile simțuri și consemnarea celor constatate într-un înscris ori înregistrarea celor constatate cu mijloace tehnice;
- consultarea bazelor de date la care au acces potrivit atribuțiilor de serviciu și consemnarea celor constatate într-un înscris;
- declarațiile persoanelor implicate în actele de violență domestică, ale persoanelor care au asistat la producerea actelor de violență domestică și ale altor persoane care pot comunica informații cu privire la persoanele implicate în actele de violență domestică;
- înregistrări video sau audio ori fotografii, indiferent de proveniența acestora;
- înscrisuri, inclusiv cele de natura mesajelor sau postărilor în mediul electronic și/sau de telefonie mobilă.

ATENȚIE!

REGULILE PENTRU STRÂNGEREA PROBELOR POTRIVIT NORMELOR DE PROCEDURĂ PENALĂ SE APLICĂ NUMAI ÎN CONDIȚIILE ÎN CARE, ÎN CURSUL VERIFICĂRII SESIZĂRIILOR PRIVIND VIOLENȚA DOMESTICĂ, AGENȚII DE POLIȚIE CONSTATĂ CĂ SUNT ÎNTRUNITE CONDIȚIILE PREVĂZUTE DE LEGE PENTRU CA ACTELE DE VIOLENȚĂ DOMESTICĂ SĂVÂRȘITE SĂ FACĂ OBIECTUL CERCETĂRII SUB ASPECTUL SĂVÂRȘIRII UNOR INFRAȚIUNI.

PRECIZARE!

!!! În cazul sesizărilor formulate în scris sau oral, direct ori telefonic la sediul unităților de poliție de către persoanele implicate în actele de violență domestică, de către persoanele care au asistat la producerea actelor de violență domestică sau de către alte persoane:

- polițistul care preia sesizarea va gestiona intervenția și emiterea ordinului de protecție provizoriu, **indiferent dacă victima reclamă sau nu săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală (și, pe cale de consecință, indiferent dacă victima formulează sau nu o plângere penală împotriva agresorului)**

În cazul în care persoana implicată în acte de violență domestică, persoanele care au asistat la producerea unor acte de violență domestică sau alte persoane reclamă săvârșirea unei fapte penale (de ex., loviri și alte violențe, sechestrare) și nu formulează sesizare cu privire la violența domestică, agentul de poliție se poate autosesiza cu privire la existența unei situații care se încadrează la acte de violență domestică.

2.4. Măsurile pe care le pot lua agenții de poliție în momentul intervenției

1. Separarea victimei de agresor și eliminarea tuturor riscurilor imediate (deși legislația nu prevede expres, ar fi de dorit ca, în cazul familiilor lărgite care locuiesc împreună, nici restul familiei să nu participe la audierea victimei).
2. Observarea și adresarea de întrebări cu privire la starea fizică a persoanelor implicate și, la nevoie, solicitarea intervenției echipelor medicale.

PRECIZĂRI SUPLIMENTARE!

Observarea cu atenție și descrierea cât mai amănunțită a locului faptei și a stării emoționale a persoanelor întâlnite de către agentul de poliție este deosebit de utilă în evaluarea riscului iminent, precum și în ipoteza unor acțiuni ulterioare (care implică organele judiciare)

De cele mai multe ori, situația de criză din momentul intervenției agentului de poliție dispare ulterior, la momentul la care procurorul sau judecătorul audiază victima, agresorul sau martorii. Aceștia nu mai sunt în aceeași stare psihologică și fizică din momentul intervenției. Din acest motiv, agentul de poliție trebuie fie conștient că este singurul în măsură să observe și să consemneze elemente care nu mai pot fi constatate ulterior, dar care sunt fundamentale în analiza realizată de procuror sau judecător.

3. Informarea victimei și a agresorului cu privire la drepturile și obligațiile acestora, măsurile ce vor fi dispuse în urma evaluării situației de fapt, posibilitatea emiterii unui ordin de protecție provizoriu.

PRECIZĂRI SUPLIMENTARE!

Pentru a înlătura reticența persoanei agresate de a colabora cu autoritățile, agentul de poliție trebuie să precizeze de la început faptul că emiteria unui ordin de protecție nu presupune arestarea agresorului, nu se înscrie în cazierul

judiciar, precum și faptul că persoana agresată are dreptul de a se opune emiterii unui astfel de ordin.

Refuzul/imposibilitatea victimei de a da declarații se consemnează în procesul-verbal și trebuie interpretate în context, ținând cont de constatările pe care agentul de poliție le face la locul faptei.

Este indicat ca agentul de poliție să facă consemnări și cu privire la starea emoțională a victimei în momentul intervenției: victima era dezorientată, tremura, plângea, îi era frică, se temea să vorbească, a cerut să fie scoasă din locuință sau era în stare de incoștiență, nu putea relata ce i s-a întâmplat, etc.

4. Sesizarea structurilor specializate ale Poliției Române sau ale altor instituții în situația în care, cu ocazia verificării sesizării, sunt constatate aspecte aflate în competența acestora.
5. Obținerea de probe conform Legii nr. 217/2003 (vezi pct. III mai sus) **sau** prevederilor Codului de procedură penală.
6. Aplicarea chestionarului prevăzut în Anexa 1 a Ordinului nr. 146/2578/2018 și, dacă este posibil, luarea declarațiilor din partea victimei și a agresorului (anexele nr. 5 și 6 din Ordinul nr. 146/2578/2018).
7. Emiterea ordinului de protecție provizoriu, dacă agentul de poliție constată existența unui risc iminent pentru victimă. Conform legii, în cazul în care agentul de poliție constată că nu există un risc iminent pentru victimă, nu va emite ordinul de protecție provizoriu, chiar dacă i se solicită acest lucru de către victimă.

PRECIZĂRI SUPLIMENTARE!

Părăsirea reședinței de către agresor înainte ca echipajul de poliție să ajungă nu înseamnă automat dispariția/înlăturarea riscului iminent care stă la baza emiterii ordinului de protecție provizoriu.

Fuga victimei din reședință și solicitarea de sprijin în secția de poliție strict pentru a-și recupera copiii și/sau bunurile de strictă necesitate nu înlătură caracterul urgent al solicitării.

Găzduirea victimei într-un centru pentru protecția victimelor violenței domestice nu înlătură necesitatea emiterii unui ordin de protecție provizoriu.

8. Comunicarea ordinului de protecție provizoriu, în cazul în care se emite, agresorului și victimei. De regulă, ordinul se comunică la locul emiterii acestuia, imediat după emiterere².

9. Întocmirea procesului-verbal, în condițiile în care agresorului nu i-a fost comunicat efectiv ordinul de protecție provizoriu.

2.4.1. Interacțiunea cu victima

REGULI DE CONDUITĂ ESENȚIALE ÎN RAPORTURILE CU VICTIMA!!!

- **NICIODATĂ agentul de poliție nu va interoga victima de față cu agresorul ori cu alte persoane**
- Este preferabil, desigur, dacă este posibil, ca în situațiile în care victimele violenței domestice sunt femeie, audierea victimei să fie realizată de o agentă de poliție, nu de un agent de poliție.
- **Întâi se audiază victima, apoi agresorul, apoi membrii familiei și alți martori.**
 - **Agentul de poliție va avea o atitudine fermă, dar nu de natură să sperie/agreseze victima și nu va face comentarii care să conducă la descurajarea victimei, eventual să antameze posibile soluții nefavorabile victimei (de ex.: „Degeaba faci plângere că oricum se clasează și iar se întâmplă”, „Lăsați-l/Lăsați-o că era și el/ea beat/beată”, „Și el/ea este îndreptățit/ă să vă facă plângere pentru că l-ați/ați lovit/lovit-o”)**

² Legea prevede și situații speciale, în care ordinul se consideră comunicat agresorului chiar dacă acesta din urmă: (i) refuză să primească o copie sau refuză să semneze de primire; (ii) părăsește locul emiterii ordinului de protecție, după ce i s-a adus la cunoștință că este necesar să aștepte comunicarea rezultatului verificărilor ce se efectuează în legătură cu sesizarea privind violența domestică, (iii) nu a fost prezent la realizarea verificărilor în legătură cu sesizarea privind violența domestică sau la emiterea ordinului de protecție provizoriu, însă se poate face dovada, cu declarații de martor, cu înregistrări video sau audio, indiferent de proveniența acestora, sau cu înscrisuri, inclusiv cele de natura mesajelor sau postărilor în mediul electronic sau de telefonie mobilă, că s-a comunicat agresorului faptul că a fost emis un ordin de protecție provizoriu, precum și conținutul măsurilor de protecție dispuse prin acesta.

- Agentul de poliție se va abține de la comentarii sau întrebări de natură să inducă o stare de vinovăție pentru victimă (de ex.: „De ce ai provocat agresorul?”, „De ce nu ai mai chemat poliția mai devreme?”, „De ce nu ai așteptat până dimineață?”, „De ce te-ai împăcat cu agresorul după ce ai fost agresat(ă) de mai multe ori?” etc.)

Agentul de poliție va informa victima cu privire la drepturile și obligațiile acesteia.

DREPTURILE	OBLIGAȚIILE
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dreptul de a refuza să dea declarații Dreptul de a refuza emiterea unui ordin de protecție provizoriu <ul style="list-style-type: none"> ○ Protecția vieții și integrității persoanei aflate în pericol este prioritară, însă trebuie căutat un just echilibru între interesele tuturor celor implicați, ținând cont de dreptul acestora la intimitate și la demnitate. Din acest motiv, legea permite victimei să refuze beneficiul unui ordin de protecție provizoriu. ➤ În cazul în care se emite ordinul de protecție provizoriu, victima are dreptul de a fi reintegrată în locuință și/sau de a beneficia de servicii sociale. ➤ În cazul în care nu se emite ordinul de protecție provizoriu, presupusa victimă are dreptul să solicite instanței emiterea unui ordin de protecție. Conform legii, un formular tipizat trebuie pus la dispoziția acesteia de către polițist, termenul de soluționare a cererii de către instanță fiind de maxim 72 de ore. ➤ Dreptul de a beneficia de îngrijiri medicale și servicii de consiliere 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Conform legii, ordinul de protecție este obligatoriu și pentru persoana protejată, nu doar pentru agresor, pe toată perioada de valabilitate (5 zile). ➤ Conform legii, ordinul de protecție este obligatoriu și pentru persoana protejată, în cazul încălcării aceasta poate fi obligată la plata cheltuielilor ocazionate de emiterea și punerea în executare a ordinului.

psihologică, inclusiv posibilitatea de a (a se vedea și Ordinele 2524/2018 și 2525/2018)

IMPORTANT!

Agentul de poliție va informa victima cu privire la dreptul de a formula plângere penală și dreptul de a se adresa instanței de judecată pentru obținerea unui ordin de protecție, în situația în care nu emite un ordin de protecție provizoriu.

2.4.2. Interacțiunea cu agresorul

Două situații sunt posibile:

- **Agresorul este prezent** la momentul intervenției agentului de poliție. În acest caz avem două situații posibile:
 - fie agresorul acceptă să dea declarații și acestea se consemnează în declarația al cărei model este prevăzut în Anexa nr. 6 din Ordinul nr. 146/2578/2018
 - fie agresorul refuză să dea declarații și/sau agresorul refuză să primească o copie a ordinului de protecție provizoriu sau refuză să semneze de primire ori părăsește locul emiterii ordinului de protecție, după ce i s-a adus la cunoștință că este necesar să aștepte comunicarea rezultatului verificărilor ce se efectuează în legătură cu sesizarea privind violența domestică. Aceste aspecte se consemnează de agentul de poliție în procesul-verbal al cărui model este prevăzut în Anexa nr. 4 din Ordinul nr. 146/2578/2018
- **Agresorul nu este prezent** la momentul intervenției agentului de poliție. În acest caz, se completează de către agentul de poliție procesul-verbal al cărui model este prevăzut în Anexa nr. 6 din Ordinul nr. 146/2578/2018.

IMPORTANT!

În cazul în care, prin ordinul de protecție provizoriu, agresorul este obligat să părăsească reședința, **agentul de poliție va solicita informații cu privire la adresa unde va locui.**

- Agresorul poate refuza să declare adresa unde va locui și persoana care îi va asigura cazarea, pe perioada de valabilitate a ordinului de protecție provizoriu.

Deși legislația nu precizează expres, părăsirea reședinței înainte/în timpul intervenției poliției fără a da informații despre noua adresă trebuie, de asemenea, consemnată.

În condițiile în care agentul de poliție a emis ordin de protecție provizoriu în absența agresorului, acesta din urmă va fi chemat la poliție să i se pună în vedere ordinul de protecție provizoriu.

- Când i se pune în vedere ordinul de protecție provizoriu, i se pot lua declarații (cu precizarea că trebuie să fie informat în prealabil de drepturile și obligațiile pe care le are, inclusiv dreptul de a refuza să dea declarații).

Agentul de poliție va informa agresorul cu privire la drepturile și obligațiile acestuia.

DREPTURILE	OBLIGAȚIILE
<ul style="list-style-type: none">➤ Dreptul de a refuza să dea declarații➤ Dreptul de a beneficia de un timp suficient pentru a își lua bunuri de strictă necesitate în cazul în care este evacuat temporar din reședință (prevăzut în Ordinul 146/2578/2018, dar neprecizat în modelul de declarație)➤ Dreptul de a primi o copie a ordinului de protecție provizoriu➤ Dreptul de a contesta ordinul de protecție provizoriu în termen de 48 de ore la judecătoria în a cărei rază teritorială s-au petrecut faptele➤ Dreptul de a beneficia de servicii sociale➤ Dreptul de a beneficia de îngrijiri medicale și consiliere psihologică (a se vedea și Ordinele 2524/2018 și 2525/2018)	<p><u>Obligațiile agresorului</u></p> <p>Interdicțiile prevăzute în ordinul de protecție provizoriu trebuie respectate pe toată durata de valabilitate a ordinului (5 zile). Nerespectarea oricăreia dintre măsurile prevăzute în ordinul de protecție provizoriu constituie infracțiune, <u>indiferent dacă agresorul este proprietarul</u> locuinței din care este evacuat sau în care este reintegrată victima.</p>

UNIUNEA EUROPEANĂ

Programul Operațional Capacitate Administrativă
Competența face diferența!

Instrumente Structurale
2014-2020

2.4.3. Interacțiunea cu alte persoane prezente la locul faptei

Luarea unor măsuri de protecție a persoanelor vulnerabile afectate de evenimente

Legea 217/2003 prevede obligația de cooperarea dintre poliție și echipa mobilă de intervenție, în vederea acordării unor servicii medicale și de asistență în regim de urgență. Deși aceste servicii sunt destinate în principal victimelor directe și/sau agresorului, conform art. 4 al Ordinului 146/2578/2018 precizează că polițistul are obligația de a analiza starea fizică a tuturor persoanelor implicate și de a solicita intervenția echipajelor medicale, la nevoie.

Limitarea implicării terților la strictul necesar în vederea obținerii de informații și sprijin în vederea gestionării crizei

Deși legislația nu prevede în mod expres obligația ca, în timpul intervenției, să se asigure o protecție efectivă a dreptului la intimitate al victimei, dar și al agresorului, principiul proporționalității intervenției impune o obligație de discreție. Polițistul va trebui să evite dezvăluirea față de terți a unor detalii intime legate de caz și cu predilecție defăimarea victimei.

Separarea martorilor, victimei și agresorului, pentru ca fiecare să beneficieze de o libertate de exprimare cât mai largă în momentul luării declarațiilor

Posibilitatea de a audia martori este prevăzută de legislație, însă modalitatea concretă de luare a declarațiilor nu este detaliată la fel de mult ca în cazul victimei și agresorului. Anumite precauții sunt însă necesare, pentru a garanta valoarea probatorie a declarațiilor.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Programul Operațional Capacitate Administrativă
Competența face diferența!

Instrumente Structurale
2014-2020

III. ACTE NORMATIVE RELEVANTE

Convenții internaționale la care România este parte:

- Convenția de la Istanbul privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice
- Convenția Europeană a drepturilor omului

Reglementări UE:

- **Directiva 2012/29/UE** a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității

Jurisprudență internațională:

- Curtea europeană a drepturilor omului, Fișa tematică privind violența domestică,
https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Domestic_violence_FRA.pdf

Legislație internă:

- **Legea nr. 217/2003** pentru prevenirea și combaterea violenței domestice - Parlamentul României
- **Legea nr. 211/2004** privind unele măsuri pentru asigurarea informării, sprijinirii și protecției victimelor infracțiunilor - Parlamentul României, modificată și completată prin **Ordonanța de urgență nr. 24/2019**
- **Ordinul nr. 2524/2018** pentru aprobarea Metodologiei privind modalitatea de participare la programele speciale de consiliere psihologică, organizate de către serviciile de specialitate publice sau private - Ministerul Muncii și Justiției Sociale
- **Ordinul nr. 2525/2018** privind aprobarea Procedurii pentru intervenția de urgență în cazurile de violență domestică - Ministerul Muncii și Justiției Sociale
- **Ordinul nr. 146/2578/2018** privind modalitatea de gestionare a cazurilor de violență domestică de către polițiști - Ministerul Afacerilor Interne - MAI / Ministerul Muncii și Justiției Sociale

Jurisprudență internă poate fi găsită în:

- Carmen Nemeș, Giulia Crișan, *Violența în familie. Practică judiciară comentată*, editura Universul Juridic, 2017

